

Nr 596

Av herr **Lundberg**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.*

Under nionde huvudtiteln är upptaget ett förslag att till ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr. Tillsammans med de förut beviljade anslagen för samma ändamål skulle staten nu anvisat en ersättningssumma på 16 miljoner kronor. Vid riksdagens beslut 1950 beräknades kostnaderna till två miljoner, vilka skulle kunna stiga till högst tre milj. kr. Detta var *experternas* noggranna bedömning.

I tredje lagutskottets utlåtande nr 22/1950 sägs också ifrån att »vid bedömning av ersättningens storlek bör beaktas att de nya reglerna kunna för en och samma rättsägare få både gynnsamma och ogynnsamma verkningar, och över huvud synes det, på sätt fiskerättskommittén framhållit, ej oberättigat att vid uppskattningen av liden skada viss hänsyn toges till de allmänna fördelar i skilda hänseenden som den nya lagstiftningen i praktiken må medföra för den ersättningsberättigade». Utskottet underströk även att »vid utseendet av nämndens ledamöter måste givetvis stora anspråk ställas på opartiskhet och erfarenhet i värderingsfrågor».

Vid frågans behandling i riksdagen yttrade ett statsråd i fråga om gräns mot vatten och möjligheterna för allmänheten att få nyttja ett vattenområde i polemik med undertecknad följande: att lagen »förhindrar inte ett tillfredsställande av rekreationsintressen. Det är fritt, som tidigare sagts, för John Lundberg i Uppsala eller vem som helst — även för den som inte är riksdagsman och inte har, enligt herr Lundbergs terminologi, en riksdagsmans ekonomiska möjligheter — att ge sig ut på de enskilda vattenen, om han finner nöje i det. Och han vill ro eller åka motorbåt eller segla eller göra vad som helst sådant på enskilt vatten, så kan ingen makt i världen hindra honom därifrån». Tyvärr har det visat sig att vissa bolag anser att statsråd, utskott och riksdag får säga vad de vill, men bolagen med sina jurister gör i stort sett som de också vill, de har som det vill synas större makt och större befogenheter att tolka lag och ge den ett praktiskt innehåll som varken experterna eller lagstiftaren förutsatte.

Då det gällt ersättningsreglerna har det som det vill synas gällt att ösa ut miljoner utan vare sig kontroll eller hänsyn. Ersättningar har utgått för intrång i fiskerätt av en storleksordning där man betalat mer än dubbla värdet av hela fastighetens inköpspris. Och då har ingått åker, skog, eventuellt vattenområde, bygghus etc. Det har inte bara gällt att följa ersättningsregler för expropriation, utan det har betalats ända till 10 à 20 gånger vär-

det. Detta har skett utan kontroll av vattenområdets nuvarande utseende. Det har betalats för vattenområden som genom landhöjningen m. m. gjorts ofarbara med båt och där fisken är obefintlig. Ett bolag fick inemot 100 000 kr. för intrång vari ett timmermagasin upptog större delen av fiskeområdet. Detta har skett trots att riksdagen, utskottet och »experterna» uttryckligen sagt ifrån att en noggrann provning skulle ske och kostnadsramen skulle ligga vid ett maximum av tre miljoner kronor. Skulle ersättningen bara gällt intrång i fiskerätten så hade också två miljoner kronor mer än väl räckt till, de »sakkunniga» har helt enkelt köpt hela vattenområdet till ockerpris. Skulle någon tjänsteman eller ansvarig i ett bolag förfarit på samma sätt skulle denne aldrig fått något arbete mer hos bolaget, och en sådan tjänsteman skulle troligen fallit under lagens paragrafer.

Att denna miljonrullning varit möjlig torde också till huvudsaklig del bero på 1950 års lag om gräns mot vatten, vilken till bolag och enskilda överförde från staten miljonvärden utan någon prestation. Denna lag har nyttjats bl. a. av en del bolag och större jordägare på ett liknande sätt som när det gällt ersättningsbeloppen. Bolag m. fl. har aldrig accepterat vad statsråd, sakkunniga och riksdagen uttalat. Lagen var så vagt utformad att bolagens jurister själva ger den det innehåll de anser ge största möjliga ekonomiska utbyte. Detta framgår bl. a. av följande skrivelse:

Till

Ägare av eka eller båt upplagd på mark tillhörig
Korsnäs Aktiebolag Gimo förvaltning.

Ni har utan vårt medgivande ordnat plats och upplagt denna farkost på oss tillhörig mark.

Med anledning härav får vi anmoda Eder
att omgående bortforsla farkosten,

att nedtaga fasta anordningar, spikdraga och ordentligt upplägga oss tillhörigt virke, som eventuellt använts vid båtplatsen, samt
att befria träd intill båtplatsen från förekommande spik, ståltråd etc.

Ligger Eder farkost efter den 20 augusti 1959 kvar på våra marker, ser vi oss nödsakade att anlita laga myndighet för att på Eder bekostnad få farkosten undanskaffad.

Denna sjö utgör enskilt fiskevatten, vari fiske må bedrivas endast av jordägaren. Skärpt bevakning kommer att anordnas och allt olovligt fiske (även spömete) kommer ovillkorligen att anmälas till laga åtal.

Gimo den 6/8 1959

Korsnäs Aktiebolag
Gimo skogsförvaltning

Till saken hör att större delen av marken och fastigheterna tillhör Korsnäs AB, som rår om enorma markområden i Uppland. Skulle befolkningen inte fått lov att ha haft båtar och ekor på bolagets mark, skulle större delen av farkosterna fått lov att huggas upp till ved. Att bolagen genom att döda lövskog och genom en systematisk avskjutning håller på att utrota flora och fauna lär väl enligt »experterna» vara lagligt tillåtet. Men att lag om

gräns mot vatten skall ta bort månghundraårig hävd och rätt för en bygdebefolkning att nyttja fiskevatten, som varit gemensam egendom i hundratal år, samt avstänga dem från att nyttja marken sedan bolaget på olika sätt förvärvat den så att det är monopolägare, tyder på att människorna, vilka av tradition eller andra orsaker kommit att bo i en viss bygd, blir bolagens nästa byte. Om storbolag och andra enskilda — lyckligtvis är det ännu ett fåtal sådana — i fortsättningen uppträder lika brutalt, måste det ur samhällssynpunkt vara angeläget att dessa skogsområden överförs till samhället eller också att staten genom en effektiv lagstiftning begränsar deras makt till att gälla råvaran. Det ovan nämnda bolagets förvärv av skogsmark har inneburit att industrierna, som en gång var förutsättning för att skogsmarken fick förvärvas, har lagts ned.

Att skär och holmar i havsbandet som aldrig ägts av vare sig bolag, enskild eller andra nu håller på att exproprieras av en del bolag borde även i tid stävjas. Eftersom varken jurister och lantmätare eller en del andra accepterar att ett markområde kan vara en verklig allmänning utan annan ägare än samhället, som inte heller har eller skall ha dispositionsrätt över det, är det väl en tidsfråga när även dessa allmänhetens »friluftslungor» med myndigheters goda hjälp ockuperas av bolag. Här borde samhället genom lagstiftning och genom att det i verkligheten, och inte teoretiskt, skapades ett fritids- eller annat organ, som kunde få till uppgift att skydda de mångas rätt, göra en verklig välgärning för att skydda friluftsliv etc.

Med hänvisning till det anförda synes det föreligga starka skäl för riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts förslag att till ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av fem miljoner kr. Däremot finns det mycket starka skäl för Kungl. Maj:t att snarast möjligt vidtaga åtgärder för övertagande av de vattenområden som staten i många fall betalat ockerpris för. Likaså bör staten se till att betalade vattenområden av de förra ägarna icke blir utsatta för intrång i form av timmermagasin etc. Att det även bör skapas ett effektivt skydd för skär och holmar, rätten att nyttja vattenområden etc. synes självklart efter de följdverkningar lag om gräns mot vatten fått.

Jag hemställer därför,

att riksdagen måtte besluta

att avslå Kungl. Maj:ts förslag att till strandägare för mistad fiskerätt m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr., samt

att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag snarast möjligt om ett övertagande av de vatten- och fiskerättsområden som till fullo är betalda till dem som krävt ersättning för intrång i fiskerätt.

Stockholm den 25 januari 1960

John Lundberg